

LỤC BÁT KHÁNH MINH

勗撥馨鳴

Vút lên ôm trọn thái hư
(NTKM)

- Sao là lục bát ?
- Thưa, lục 勗 là gom góp.
 - Thật vậy sao ?
 - Thưa, lục tề ý tứ - gom xếp lại các ý tưởng.
 - Còn bát ?
- Thưa, bát 撥 là cái phím đàn,
Khúc chung thu bát dương tâm hoạch / Tứ huyền nhất thanh như liệt bạch.
Dứt bài lướt phím mặt đàn / Bốn dây lụa xé vút lan đêm trường.
 - Thế lục bát là sự tình gì ?
 - Thưa là **gom xếp lại các phím đàn**, hòng lục ý đồng tâm mà gảy lên các cung bậc sáu tám khác nhau.
 - Khác nhau như thế nào ?
 - Thưa, có lúc nó du dương hiền hòa như dòng ca dao ngọt ngào êm dịu.
 - Như ?

Như:

**Đem về. Một vạt nắng trong
Mở trang giấy ép một lòng ban mai
Hỏi con nắng. Đã vì ai
Đề trang giấy mở thơm hoài bình minh**

- Sao lại đem vạt nắng ép nó vào trang giấy ? Mà con nắng ấy đã vì ai, hà cớ gì mà nó xui **trang giấy mở ra, thơm hoài bình minh như thế ?**
- Thưa ban mai và trang giấy trắng đã phải lòng nhau từ buổi cỏ thơm ngày nọ. Tôi cũng chẳng biết vì ai mà con nắng đã về nằm trên

lòng trang giấy. Hỏi ông Bùi Giáng thì ông ấy bảo là đi hỏi ông Hồ Dzếnh. Hỏi ông Hồ Dzếnh thì ông ấy bảo nguyên do là vì thơ nó về:

**Thơ về nắng sáng lưng bay
Gấp đi cánh phượng cho ngày rạng ra.**

- Nghĩa là ?

- Là cái vật nắng hiền hòa như dòng ca dao ấy đã rời khỏi trang giấy mà đi theo vật nắng của ông Hồ Dzếnh, nó đang cùng buổi sáng tung tăng rớt ngay vào lòng đường phố:

**Tạ ơn buổi sáng rất đầy
Có con nắng ấm rớt ngay vào tôi
Xôn xao phố lạ dòng người
Ban mai gài lại tiếng cười thân quen**

Hắn là từ trời xanh nhìn xuống thấy nó tung tăng vui lắm, nên mây trắng cũng đang muốn dời nhà xuống trần gian:

**Mây trắng ngó xuống trần gian
Ngạc nhiên sao nắng vui tràn thế kia
Vậy trên này hay dưới kia
Cõi nào là cõi thuộc về trời xanh?**

Những lúc nó là dòng ca dao hiền hòa nhu thuận thì lục bát ấy thực là đáng yêu vô ngần lắm vậy.

Như:

**Đêm qua đất mở mịt mù
Sáng nay đất chở vô cùng nhịp vui
Trời chung cả cái xanh trời
Tôi thêm nữa, những nụ cười tôi đang
Thế là, một cõi trần gian...**

Hay:

**Ô trần gian có phải nơi
Để lòng rộng mở để hơi thở đầy
Cho tôi biết cuộc sống này
Từng phút trôi là từng giây sống đời
Từng thương yêu. Để yêu người**

Lại có lúc nó như cô con gái tuổi dậy thì, tối nằm mộng suốt canh trường, sáng ra lại mắc cỡ khi nhìn thấy giọt lệ:

Ơn Nụ Cười

**Hôm qua hạt lệ thấu canh
Sáng nay đọng lại trên cành, hạt sương
Mắc cỡ vì sao đã buồn...**

**Hôm qua, lấm mộng đêm trường
Hôm nay ngỡ ngác bên đường, bình minh
Hóa ra còn mặt đất xinh...**

Nằm mộng xong rồi nó lại ngó lên trời xanh:

**Hôm qua ngó lên trời xanh
Sợ cái mệnh mỏng làm thành cỏ mọ**

Hôm nay nhìn lên lần nữa
Màu xanh ối lộng gió lòng tôi

Ăn thua là ở nụ cười...

Ăn thua là ở nụ cười? Sáu chữ ấy mềm mại là vậy mà uy lực thật vô song. Nó biến cái mông mênh của trời xanh cỏ mướt hôm qua thành cõi nghìn đời của mây trắng hôm nay. Nó chứa đựng cái ảo diệu của Tâm kinh Bát Nhã. Đọc đến câu thơ ấy ắt phải nhớ đến câu thơ của Cái Trọng Ty thi sĩ: Trong môi hôn có nụ cười buồn. Quả thế. Quả là Ăn thua là ở nụ cười. Nhất là nụ cười buồn. Nó biến mọi nỗi buồn ở trần gian thành nụ cười trên môi.

Một điều đã ở hôm qua
Bao điều còn ở rất xa. Bên trời
Lưng chừng. Bao nhịp khơi vơi
Sây chân. Nghe khoảnh khắc rơi bên đường
Dường như chưa vẹn yêu thương
Xin trở lại. Về gần hơn. Bước mình
Về gần hơn. Mặt đất xinh
Một vòng tay. Ấm nỗi tình nhân gian

- Sao nghe trong câu Hôm nay nhìn lên lần nữa / Màu xanh ối lộng gió lòng tôi, hay câu Dường như chưa vẹn yêu thương / Xin trở lại. Về gần hơn. Bước mình, các câu ấy nghe như khúc khúc? Lục bát sao lại ngắt nhịp 3-3-2, sao bằng lạc trắc đi đâu mất rồi?

- Thừa lục bát đồng tấu. Như đã nói, bát tấu là gãy đàn, lục là sắp xếp lại. Lục bát đồng tấu là sắp xếp lại các phím đàn cho chúng gãy lên những cung bậc khác nhau. Không phải là lúc nào nó cũng nhu thuận hiền hòa. Các phím đàn bát tấu ấy có lúc nó lục lọi, sắp xếp lại cái cung cầm lục bát riêng tư theo ý nó. Có lúc nó cho lục là sáu, mà có khi chỉ là năm. Lại có lúc nó cho bát là tám mà có lúc chỉ là bảy, hay chín v.v.. Các phím đàn ấy vốn hay tung tăng như cánh bướm ngoài đồng nội, chẳng thể biết lúc nào nó sẽ vươn cánh bay lên hay sắp nghiêng mình chao xuống. Nó biến tấu lục bát theo cách nhịp của nó, phải đọc to lên mới có thể nghe ra cái cung cầm ấy. Xin mời nghe mấy bài lục bát biến tấu từ câu ca dao Tháng Giêng là tháng ăn chơi, Tháng Hai cờ bạc, tháng Ba hội hè, Tháng Tư đông đậu nấu chè:

NHỊP XUÂN

1.

Ngày mùa anh nắng dậy
Nhịp đồng hoa em mảy hạt xuân thơm
Ô tháng Giêng nào vậy
Hát thệ chiều em lấy thắm tà bông
Đêm anh câu mái đây
Dịu dòng quê sông lách hội em hương

2.

Ngày mùa hoa kết trái
Nguyên tiêu ngày gió trẩy nụ em xanh
Tháng Giêng ăn chơi đây
Em lấy điệu mùa dậy nhịp xuân anh

Từ đây, nghe trong lục bát đã thấy có sự tình kỳ bí là vắn trắc đang âu yếm ôm lấy vắn bằng. Lục bát Việt Nam bắt nguồn từ cái tiếng nói vốn là âm nhạc, nên nó có thể biến tấu thiên hình vạn trạng trong các cung bậc khác nhau mà vẫn nghe thấy trong đó nhạc điệu, hơi hướm lời mẹ ru những buổi trưa hè. Tìm thì sẽ gặp, nghe thì sẽ thấy. Xin mời đọc lại mấy câu thơ ấy thêm một lần nữa, xin đọc to lên, xua đi cái cung bậc sáu tám quen thuộc cũ, hòng có thể nghe thấy bằng trắc đang cùng nhau tung tăng bát tấu. **Ngày mùa anh nắng dậy / Nhịp đồng hoa em
mấy hạt xuân thơm / Ô tháng Giêng nào vậy / Hát thệ chiều em lấy thắm tà buông / Đêm
anh câu mái đây / Dịu dòng quê sông lách hội em hương**

Xin mời nghe thêm mấy vắn đồng dao.

ĐỒNG DAO TA

Đồng dao ta, tập tầm vông
Ôm ờ có có không không. Hẹn hò
Xòe hai tay... một tên tò
Đồng dao ta, tập tầm vó
Tìm chi không không có có. Đùa chơi
Xòe hai tay... một ngậm ngùi
Hóa ra mình đã lạc nhau
Bao năm tìm bóng mà đâu với hình
Cho ta giờ lại có mình...
Ngồi xuống với nhau tình tự
Cõi buồn xưa nhập cõi chữ âm thầm
Tạ nhau, hai cõi tình thâm

TĨNH VẬT CHIỀU

Tôi ngồi lại. Một nốt nhạc
tím. Và chiều, một khúc hát bay xa
Rưng rưng màu lá trên hoa
Một vệt sáng ngày vàng. Pha tĩnh vật
Rót đầy ly chiều ong mật
Hứa hẹn tôi về một giấc nắng mai

QUÊ CŨ

Vừa pha màu theo bình minh
Đã vỡ òa theo dòng xanh. Cửa nắng
Tung ban mai. Ngày sóng sánh
Tràn xuống đây. Sân gạch. Vẽ bóng rơi
Đúng nơi bóng ấy. Tôi ngồi
Mỗi sáng trông lên biển trời. Quê cũ

- Lục bát khánh minh là thế ư?
- Thưa không phải. Khánh 馨 là tiếng nói nhỏ nhẹ, thanh tao, nghe trong trẻo như tiếng ngọc va vào nhau.
- Thế còn minh?
- Thưa minh 鳴 là tiếng hót buổi sớm mai của con chim đến từ cánh rừng trầm Khánh Hòa thơm ngát.
- Thế lục bát khánh minh là gì ?
- Thưa là những tiếng vọng về từ uyên nguyên tinh khôi. Có lúc nó biến tấu nghe ngân nga những cung điệu réo rắt. Nếu lục bát của Hồ Dzếnh là thi, thì

lục bát khánh minh là từ khúc. Những biến tấu lục bát của Nguyễn Thị Khánh Minh đẹp như những bài từ của Lý Thanh Chiêu. Hương thơm của nó bay động mấy tầng thanh hư. Nhưng cũng có lúc nó quay về với những vần lục bát nguyên thủy, êm đềm như lời Mẹ ru: Nước mắt dài hơn người / Hạt đông thành đá. Hạt rơi vào hồn / Chợt hay cái nỗi quê hương...Chợt nghe những bước bên đường gió ru / Hỏi thăm chiếc lá rơi thu / Thương không ? Tôi - kẻ vọng-phu-quê-nhà. Ấy là lúc tác giả của nó đang nhớ nhà, nhớ Cha, nhớ Mẹ. Xin mời đọc những vần thơ trong phần Ba của tập thơ: **THÁNG NĂM LA MỘNG ĐANG ĐI.**

Nghe con gió kết một ngàn sợi tơ
Xin người thả một giấc mơ
Cho mây xanh ngủ. Lời thơ đá vàng

Vẽ thử hạt lệ. Ồ không
Vẽ chơi cười nụ. Lại tròng thành môi
Vẽ thêm những bước tới lui
Hóa ra dị mộng giữa người và ta

Hỏi cận kề. Hỏi xa xôi
Vòng vo trắng biếc nụ cười chờ ai
Đụng hoài ngộ cụt thiên nhai

Hỏi người một câu nợ dài
Hạt duyên gieo ở phận ngoài cải kim
Mù khơi góc biển đâu tìm

Chiều rồi có con chuồn kim
Bay trong gió thấp kêu nghìn mưa sa
Hạt rơi mỏng hạt phôi pha

Đóa bằng lăng rụng bên đường
Sao màu tím vẫn tinh sương thế này
Hay vì bờ cỏ xanh mây

Chiều ngậm một nửa mặt trời
Nửa kia còn lại cho đời bình minh
Sầu cắm ở giữa. Đêm thình

Người ta chẳng thể và chẳng nên nói gì về những vần thơ đẹp như thế. Những lời thơ ấy là những vần lục bát trong cái vỏ sáu tám nguyên thủy. Nhưng ẩn chứa trong ấy là những tâm tình tinh khôi khởi nguồn từ hồn dân tộc. Những tâm tình ấy thanh tao, tươi mát làm sao. Nó gọi về cái hương thơm của làng mạc Việt Nam. Tôi mơ ước những buổi trưa hè được nghe các bà mẹ Việt Nam ru con bằng những vần thơ trong sáng ấy.

Tô Thẩm Huy

Houston, Tiết Vũ Thủy, 2023